

บทที่ 1

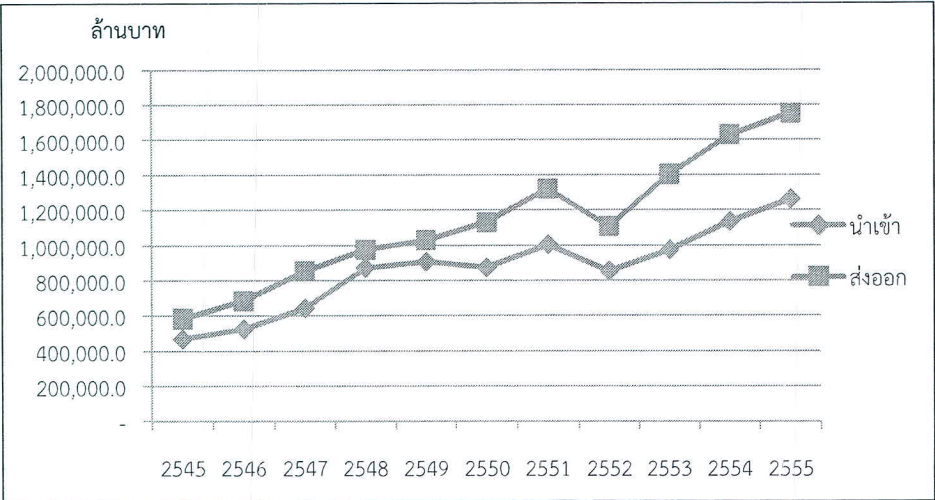
บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของการศึกษา

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)

การก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ในปี 2558 ประเทศสมาชิกในอาเซียนได้ตั้งเป้าหมายหลักของการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ "การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน ร่วมกัน จะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานระหว่างประเทศในอาเซียนอย่างเสรี" ซึ่งการรวมกลุ่มดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในหลายด้าน อาทิ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงผลกระทบด้านการเกษตร ซึ่งเมื่อมองถึง ผลกระทบจากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น จะเห็นว่าประเทศไทยมีทั้งโอกาสและความท้าทายในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการค้าและการลงทุน อาทิ ในปี 2552 ไทยสามารถขยายการส่งออกไปยังอาเซียน มากเป็นอันดับแรกถึง 21.3% ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ สหรัฐ สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น ขณะที่อันดับการนำเข้าของไทย อันดับแรก ได้แก่ ญี่ปุ่น 18.7% รองลงมา อาเซียน 18.5% จีน 12.7% สหภาพยุโรป 8.8% (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2554) ฉะนั้น เมื่ออาเซียนได้มีรวมตัวเป็นตลาดเดียวในปี 2558 คาดว่าการค้าระหว่างประเทศของไทยจะขยายไปยังตลาดประเทศสมาชิกในอาเซียนเพิ่มมากขึ้น จึงเป็น "ความท้าทาย" ของผู้ประกอบการไทยในเรื่องของตลาดที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและการแข่งขันทางการตลาดที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเช่นกัน ขณะเดียวกันก็ถือเป็น "โอกาส" ที่มากขึ้นจากประตูการค้าที่เปิดกว้าง และขนาดของตลาดที่ใหญ่ขึ้นเช่นกัน

ทั้งนี้หากพิจารณามูลค่าการส่งออกและการนำเข้าของประเทศไทยกับประเทศสมาชิกในกลุ่มประเทศอาเซียน พบว่า แนวโน้มการส่งออกของประเทศไทยไปยังตลาดกลุ่มประเทศอาเซียนมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 20 ปี ที่ผ่านมา ถึงแม้จะมีการชะลอตัวเนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจซัพพอร์ม ในปี 2552 ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก ทำให้มูลค่าการส่งออกของไทยลดลงเล็กน้อยในดังกล่าว และในปี 2555 มูลค่าการส่งออกของประเทศไทยไปยังกลุ่มประเทศอาเซียนมีมูลค่าสูงที่สุดอยู่ที่ประมาณ 1,752,212.8 ล้านบาท ในทางกลับกันมูลค่าการนำเข้าของประเทศไทยจากกลุ่มประเทศอาเซียน ก็มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน โดยในปี 2555 ปริมาณการนำเข้าของไทยสูงที่สุด ประมาณ 1,260,791.3 ล้านบาท (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2556) และหากพิจารณาในด้านดุลการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน นับได้ว่าประเทศไทยยังได้ดุลการค้าจากกลุ่มประเทศอาเซียนตลอดมาตั้งแต่ปี 2545-2555 ดังรูปที่ 1.1

ที่มา จำนวนโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2556

รูปที่ 1.1 มูลค่าการส่งออกและนำเข้าของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน

และหากพิจารณาตามรายประเทศ ประเทศไทยมีการส่งออกสินค้าไปยังทั้ง 9 ประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งมูลค่าการส่งออกของประเทศไทยไปยังประเทศมาเลเซียมีมูลค่ามากที่สุด โดยเฉพาะในปี 2555 มีมูลค่าประมาณ 383.71 พันล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 21.90 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด รองลงมา คือ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม ฟิลิปปินส์ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ บรูไน ตามลำดับ ดังตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 มูลค่าการส่งออกของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน

ประเทศ	มูลค่าการส่งออก (พันล้านบาท)						ร้อยละ
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
มาเลเซีย	269.58	325.28	260.84	334.60	373.61	383.71	21.9
อินโดนีเซีย	165.97	208.02	158.92	232.86	303.88	346.27	19.76
สิงคโปร์	330.74	332.44	257.97	284.69	343.98	334.64	19.1
เวียดนาม	130.87	165.10	159.22	184.46	212.70	206.68	11.8
ฟิลิปปินส์	103.78	115.20	102.93	154.91	139.84	150.14	8.57
กัมพูชา	46.71	67.03	53.92	74.27	81.24	116.91	6.67
ลาว	45.19	58.39	56.05	67.61	83.53	111.45	6.36
เมียนมาร์	33.04	43.86	52.65	65.63	85.88	96.53	5.51
บรูไน	3.21	4.07	4.00	4.08	4.13	5.89	0.34

ที่มา ผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจาก ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2556

ธุรกิจการนำเข้า-ส่งออกสินค้าเกษตรของไทยและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ทั้งนี้หากพิจารณาถึงสถานการณ์ภาพรวมการค้าระหว่างประเทศในรายการผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้งของไทย ในพิกัดศุลกากร 08 ในปี พ.ศ. 2555 ที่ผ่านมาของไทย พบว่า มีมูลค่าทั้งสิ้น 1,219,958,285 ดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.57 จากปี พ.ศ. 2554 โดยตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุด 10 อันดับแรกในพิกัดศุลกากร 08 ของประเทศไทยนั้น มีประเทศในกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนอยู่ถึง 6 ประเทศ ได้แก่ ประเทศเวียดนาม อินโดนีเซีย สิงคโปร์ สหภาพเมียนมาร์ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ในอันดับที่ 2, 4, 8, 9, 13 และ 19 ตามลำดับ โดยอันดับ 1 เป็นของประเทศจีน ในสัดส่วนร้อยละ 33.56 ของการค้าในรายการผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้งของไทย ในพิกัดศุลกากร 08 (GlobalTrade Atlas, 2556)

ตารางที่ 1.2 มูลค่าการส่งออกผลไม้สดและทำให้แห้ง หมวด 08 ของไทยกับ 20 ประเทศคู่ค้าสำคัญ ปี 2554-2555 (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

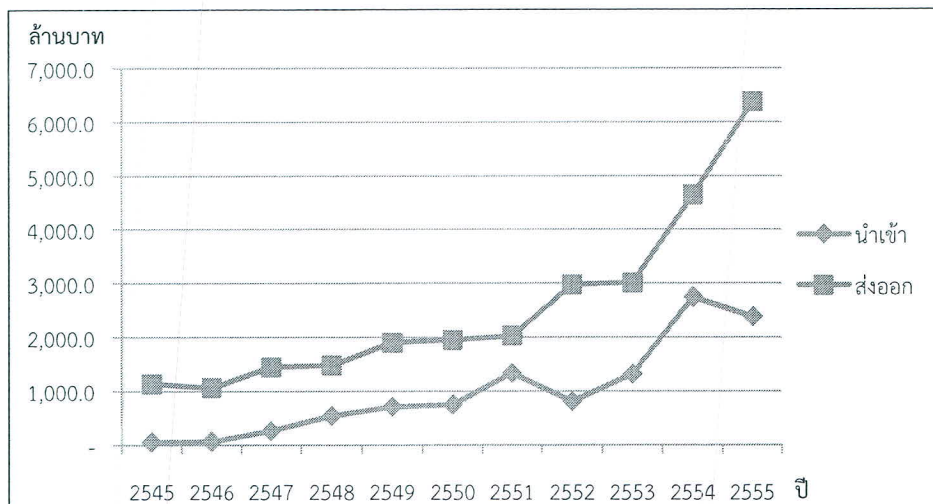
อันดับ	ประเทศคู่ค้า	2554	2555	Δ% 2554-2555
1	จีน	457.62	409.46	-11.76
2	เวียดนาม	46.72	308.84	84.87
3	ฮ่องกง	147.95	129.82	-13.97
4	อินโดนีเซีย	93.49	103.53	9.7
5	สหรัฐอเมริกา	36.32	45.83	20.75
6	ญี่ปุ่น	21.72	23.10	5.94
7	สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	12.82	15.75	18.62
8	สิงคโปร์	10.99	13.56	18.97
9	สหภาพเมียนมาร์	7.05	13.19	46.53
10	ออสเตรเลีย	9.41	12.25	23.18
11	ไต้หวัน	8.96	11.32	20.86
12	แคนาดา	9.22	11.04	16.44
13	มาเลเซีย	7.05	10.93	35.5
14	บังคลาเทศ	12.61	10.57	-19.37
15	เกาหลีใต้	8.33	9.92	16.1
16	อินเดีย	8.58	9.86	13.02
17	เนปาล	3.99	7.09	43.66
18	รัสเซีย	6.17	6.69	7.75
19	ฟิลิปปินส์	3.41	6.20	44.95
20	สหราชอาณาจักร	4.65	5.84	20.45
	โลก	981.25	1,219.96	19.57

ที่มา จำนวนโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจาก Global Trade Atlas, 2556

ผลไม้ส่งออกของประเทศไทย ที่มีพิกัดอัตราศุลกากรที่ 08 มีประเภทย่อยทั้งสิ้น 8 ประเภท ตั้งแต่ 08.01 มะพร้าว บราซิลนัต และเม็ดมะม่วงหิมพานต์ ถึง 08.08 แอปเปิ้ล แพร์และควินซ์สด (กรมศุลกากร, 2554) โดยสถานการณ์การส่งออก ในปีพ.ศ. 2555 ผลไม้ส่งออกของประเทศไทยที่มีมูลค่าการส่งออกมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ สับปะรด ลำไย ทุเรียน มังคุด และมะม่วง ตามลำดับ โดยประเทศส่งออกที่สำคัญ 3 อันดับแรกของประเทศไทยได้แก่ ประเทศจีน เวียดนาม และฮ่องกง ทั้งนี้จากสถิติการค้าระหว่างประเทศพบว่าประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนที่สำคัญอาทิ สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว ก็ถือเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญของไทยในการส่งออกผลไม้ในปัจจุบัน อาทิ สหภาพเมียนมาร์ถือเป็นอันดับที่ 9 ของตลาดส่งออกผลไม้ไทย ซึ่งคิดเป็นมูลค่า 13.19 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2555 นับเป็นมูลค่าที่สูงเช่นกัน โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2554 ถึงร้อยละ 46.53 แสดงในตาราง 1.2 (Global Trade Atlas, 2556)

การค้าผลไม้ของประเทศไทยกับประเทศอาเซียน

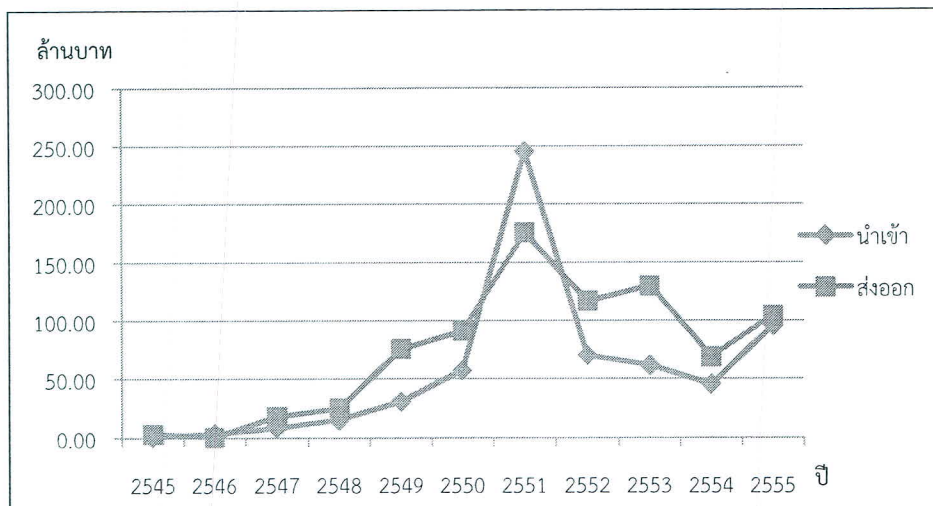
สำหรับมูลค่าการค้าผลไม้ของประเทศไทยกับประเทศในอาเซียน 9 ประเทศ ในพิกัดอัตราศุลกากร 08 มูลค่าระหว่างกลุ่มประเทศในอาเซียน ในปี 2555 ที่ผ่านมามีมูลค่าทั้งสิ้น 16,764,993,032 บาท และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 29.26 ของมูลค่าการค้าทั้งหมด และเพิ่มขึ้นจากปี 2554 ถึงร้อยละ 104.31 (Global Trade Atlas, 2556)

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจาก ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2556

รูปที่ 1.2 มูลค่าการส่งออกและนำเข้าผลไม้ของไทยกับกลุ่มประเทศในอาเซียน

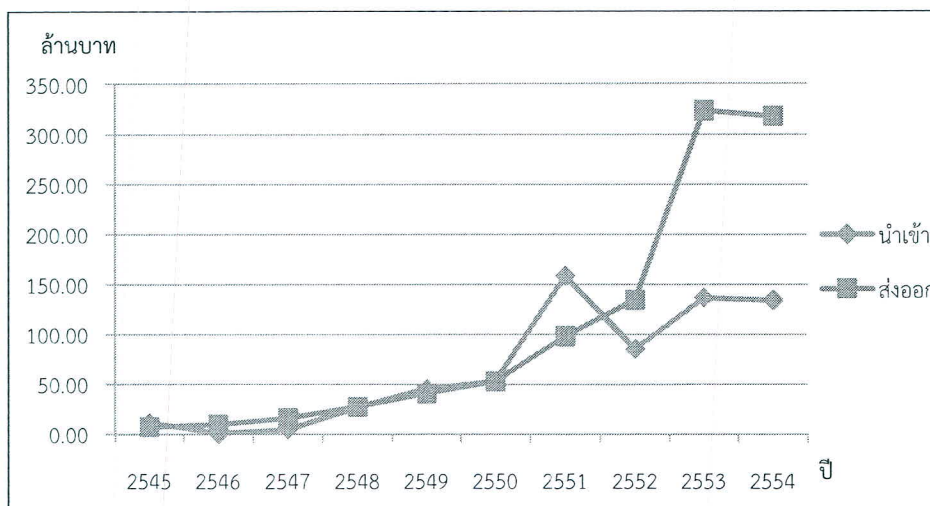
และในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมามีมูลค่าการส่งออกและนำเข้าของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2545-2555 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2555 การส่งออกผลไม้ของประเทศไทยมีมูลค่าสูงถึง 6,376 ล้านบาท มีมูลค่าการส่งออกโดยเฉลี่ย ประมาณ 472.31 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 7.19 ของการส่งออกผลไม้ของไทย (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร) แต่มูลค่าการนำเข้าผลไม้ของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยอยู่ที่ประมาณ 2,379 ล้านบาท ดังรูปที่ 1.2 ทั้งนี้จากสถิติการค้าระหว่างประเทศพบว่า สหภาพเมียนมาร์และ สปป.ลาวถือเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะการค้าผลไม้สดที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ในทิศทางเดียวกันมูลค่าการส่งออก-นำเข้าผลไม้ระหว่างประเทศไทยและสหภาพเมียนมาร์ โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2554 (รูปที่ 1.3) และจากข้อมูลการค้ายังพบว่าในปี 2555 การส่งออก-นำเข้าผลไม้ระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว มีมูลค่าลดลงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับจากปี 2553 (รูปที่ 1.4)

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจาก ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2556

รูปที่ 1.3 มูลค่าการส่งออกและนำเข้าผลไม้ของประเทศไทยกับสหภาพเมียนมาร์

จากสถานการณ์การค้าผลไม้ระหว่างประเทศไทยและสหภาพเมียนมาร์ มูลค่าการส่งออกและนำเข้าผลไม้ของประเทศไทยยังผันผวนตลอดมา แต่ในช่วงปี 2552 – 2553 ถือได้ว่าประเทศไทยยังได้ดุลการค้าผลไม้กับสหภาพเมียนมาร์ แต่ในทางตรงกันข้ามประเทศไทยก็เคยเสียดุลการค้าผลไม้กับสหภาพเมียนมาร์ ในปี 2551 จากรูปที่ 1.3

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจาก ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2556

รูปที่ 1.4 มูลค่าการส่งออกและนำเข้าผลไม้ของประเทศไทยกับ สปป.ลาว

สำหรับสปป.ลาวที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเป็นประตูสู่ประเทศจีน ซึ่งมูลค่าการส่งออกและการนำเข้าผลไม้ของไทยถือว่ายังคงมีความผันผวน แต่ในช่วงปี 2552-2555 ถือว่าประเทศไทยได้ดุลการค้าผลไม้กับสปป.ลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2553 และ 2554 ที่ประเทศไทยได้ดุลการค้าสูงกว่าปี 2552 กว่า 100% ถึงแม้ว่าในปี 2555 จะมีการส่งออกลดลงจากปี 2554 เล็กน้อย อย่างไรก็ตาม มูลค่าการนำเข้าของประเทศไทยในปี 2555 ก็ลดลงจากปี 2554 เล็กน้อยเช่นกัน

อนึ่ง จากข้อตกลงความร่วมมือในส่วนของประเทศเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ส่งผลให้ข้อจำกัดทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศลดลง จึงก่อให้เกิดการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้ ทว่ามิใช่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้นที่ได้ประโยชน์จากความร่วมมือดังกล่าว แต่ยังรวมไปถึงประเทศสมาชิกในกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงประเทศผู้นำเข้า-ส่งออกผลไม้รายใหญ่อีกด้วย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและวิเคราะห์สถานะและศักยภาพทางการค้า (การนำเข้า-ส่งออก) ในอุตสาหกรรมผลไม้ของประเทศไทย กับประเทศในกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นมิติที่ประเทศไทยเป็นคู่แข่งและคู่ค้ากับประเทศในกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียน และในมิติของประเทศอาเซียน โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านที่มีพื้นที่ติดกับจีนและทำการค้าผ่านไปยังประเทศจีน ในสถานะที่จีนเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของอาเซียน อาทิ สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว รวมไปถึงมิติที่จีนกับประเทศอาเซียน ในสถานะที่อาเซียนเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของจีน ซึ่งแต่ละประเทศต่างพยายามพัฒนาศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของตน เพื่อเพิ่มปริมาณและมูลค่าการส่งออก ทั้งการขยายตลาดและมูลค่าการส่งออกของตนในกลุ่มประเทศอาเซียน และการขยายการส่งออกไปยังประเทศจีน โดยผ่านประเทศเพื่อนบ้านที่สำคัญโดยเฉพาะสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว (ตอนเหนือ) ซึ่งส่งผลให้ระดับการแข่งขันในตลาดของกลุ่มประเทศเศรษฐกิจอาเซียนสูงขึ้นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น รัฐบาลเวียดนามได้ทำการสร้างตลาดขายส่งผลไม้ขึ้นที่ชายแดนเวียดนาม-จีน ทั้งที่มณฑลยูนนานและกวางสี เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าโดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มปริมาณการค้าผักและผลไม้ระหว่างเวียดนามกับจีน (Johnson et al., 2008) หรือ สปป.ลาวที่ต้องการให้ความร่วมมือ AEC และ GMS ช่วยลดข้อจำกัดของประเทศจากการเป็นประเทศที่ไม่มีเขตติดต่อกับทะเลหรือ Land Lock โดยเปลี่ยนมาใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงของประเทศ หรือ Land Link (นิตยสารLogistics Digest, 2554)

ในการเปรียบเทียบระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศนั้น จำเป็นที่จะเปรียบเทียบกับประเทศที่เป็นคู่ค้าหลัก หรือคู่แข่งที่สำคัญ โดยยุทธศาสตร์พัฒนาผลไม้ไทย ปี พ.ศ. 2553 – 2557 ได้ทำการแยกกลุ่มผลไม้ออกเป็น 3 กลุ่มไม่รวมสับปะรด โดยกลุ่มผลไม้เศรษฐกิจหลักมีทั้งสิ้น 6 ชนิด ได้แก่ ลำไย ทุเรียน มังคุด เงาะ มะม่วง ลองกอง ผลไม้เศรษฐกิจรองมีทั้งสิ้น 6 ชนิด ได้แก่ ส้มโอ ลิ้นจี่ ส้มเขียวหวาน กล้วยหอม กล้วยไข่ มะละกอ และผลไม้เบ็ดเตล็ดมีทั้งสิ้น 45 ชนิด (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2553) ซึ่งคู่แข่งที่สำคัญของไทยในหมวดผักและผลไม้สด แะเย็น แะแซ้งและแะงประกอบดว้ย จีน อินโดนีเซีย เวียดนาม และฟิลิปปินส์ (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2555) ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จะทำการเปรียบเทียบระดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมนำเข้า-ส่งออกผลไม้ของระหว่างประเทศไทย สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว ทั้งนี้ในการศึกษาตลาดของสปป.ลาวนั้นจะรวมถึงการค้าระหว่างไทยและสปป.ลาวที่เป็นประตูผ่านไปยังประเทศจีน ซึ่งถือได้ว่า สปป.ลาวนั้นเป็นตลาดใหม่ที่สำคัญและจัดอยู่ใน 20 อันดับตลาดที่สำคัญ ในการส่งออกผักและผลไม้ของไทย (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2554) รวมถึงตลาดในสหภาพเมียนมาร์ เนื่องจากสหภาพเมียนมาร์ในปัจจุบันได้มีการพัฒนากระบวนการและมีการอำนวยความสะดวกทางการค้าเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการเปิดตลาดทางการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าที่เชื่อมไปยังประเทศจีน แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเป็นคู่ค้าและคู่แข่งในอนาคตของประเทศไทย คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาโอกาสและอุปสรรค รวมถึงแนวทางการพัฒนาศักยภาพการนำเข้า-ส่งออกผลไม้ ระหว่างไทยกับสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว ทั้งในฐานะลูกค้า และคู่ค้าของไทย ในภาพการส่งออกไปเพื่อจำหน่ายภายในประเทศของทั้งสองประเทศ รวมถึงศักยภาพของสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว ในการเป็นประเทศหน้าด่านที่ทำการค้าขายสินค้าผ่านไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญโดยเฉพาะจีน ในอนาคตอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาในครั้งนี้คือ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ โอกาสและอุปสรรค รวมถึงแนวทางการพัฒนาการตลาดและโซ่อุปทาน (Marketing and Supply Chain Development) ของอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดของไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรณิการนำเข้า-ส่งออก ระหว่างไทย สหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว (ตอนเหนือ) เพื่อบริการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาตลาด/ช่องทางการตลาด และโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมนำเข้า-ส่งออก ผลไม้สดของไทย กรณีการนำเข้า-ส่งออก ระหว่างไทย – สหภาพเมียนมาร์ - สปป.ลาว (ตอนเหนือ) รวมถึงธุรกิจการให้บริการด้านโลจิสติกส์ การค้าและการลงทุน เพื่อบริการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

2. เพื่อวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคในการนำเข้า – ส่งออก (รวมถึงโอกาสและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในการให้บริการด้านโลจิสติกส์ การค้า แรงงาน และการลงทุน) ผลไม้สดของไทยจากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรณีการค้าระหว่าง ไทย – สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว
3. เพื่อศึกษากรณีตัวอย่างระบบการจัดการการค้าชายแดนของอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดของไทย ในจังหวัดน่านซึ่งเป็นประตูการค้าสู่กลุ่มประเทศเศรษฐกิจอาเซียน และกลุ่มประเทศ อนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนระบบเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปีพ.ศ. 2558
4. เพื่อคาดการณ์ผลกระทบ (ในเชิงคุณภาพ ทั้งทางบวกและทางลบ) และแนวทางในการพัฒนาของหน่วยเศรษฐกิจในโซ่อุปทานรวมถึงจัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดสำหรับเกษตรกร ผู้ประกอบการ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศไทย สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558

ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการระบุคำถามวิจัยหลัก (Key Research Questions) ของการศึกษาในครั้งนี้ โดยคำถามในการวิจัยนั้นจะเชื่อมโยงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ทั้งนี้เพื่อช่วยให้เห็นภาพและขอบเขตของการศึกษาชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1: เพื่อศึกษาตลาด/ช่องทางการตลาด และโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมนำเข้า-ส่งออก ผลไม้สดของไทย กรณีการนำเข้า-ส่งออก ระหว่างไทย – สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว (ตอนเหนือ) รวมถึงธุรกิจการให้บริการด้านโลจิสติกส์ การค้าและการลงทุน เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

คำถามในการวิจัยที่ 1: ตลาด ช่องทางการตลาด การค้า การลงทุน การบริการและโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมส่งออกผลไม้ของประเทศไทย และประเทศในกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนที่สำคัญคือ สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว รวมถึงความเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นกับประเทศจีน ในปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร (ผู้เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานมีใครบ้าง มีการไหลภายในห่วงโซ่อย่างไร มีการเชื่อมโยงระหว่างผู้เล่นภายในโซ่อุปทานอย่างไรบ้าง ธุรกิจการให้บริการโลจิสติกส์ในโซ่อุปทานเป็นอย่างไรบ้าง)

คำถามในการวิจัยที่ 2: ระดับความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ และอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดของประเทศไทยอยู่ในระดับใด (เมื่อเทียบกับประเทศคู่ค้าหลักในอาเซียนได้แก่ สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว และประเทศที่เชื่อมโยงกับอาเซียน คือจีน มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบหรือไม่ รวมถึงแนวโน้มระดับความสามารถในการแข่งขันในอนาคตไปในทิศทางใด)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2: เพื่อวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคในการนำเข้า – ส่งออก (รวมถึงโอกาสและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในการให้บริการด้านโลจิสติกส์ การค้า แรงงานและการลงทุน) ผลไม้สดของไทยจากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรณีการค้าระหว่าง ไทย – สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว

คำถามในการวิจัยที่ 3: โอกาสในการนำเข้า - ส่งออก (รวมถึงโอกาสที่จะเกิดขึ้นในการให้บริการด้าน โลจิสติกส์ การค้า แรงงาน และการลงทุน) ของอุตสาหกรรมผลไม้สดของไทยจากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าระหว่างประเทศ สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว (แต่ละโอกาสเกิดจากสาเหตุใด และมีใครบ้างที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับโอกาสนั้น)

คำถามในการวิจัยที่ 4: อุปสรรคและข้อจำกัดในการนำเข้า – ส่งออก (รวมถึงอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในการให้บริการด้านโลจิสติกส์ การค้า แรงงาน และการลงทุน) ของอุตสาหกรรมผลไม้สดของไทยจากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าระหว่างสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว (เกิดจากสาเหตุใด และใครบ้างที่จะได้รับผลกระทบจากอุปสรรคและข้อจำกัดนี้)

คำถามในการวิจัยที่ 5: อุปสรรค ข้อจำกัด และความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดของไทยเมื่อเปิดเสรีอาเซียนแล้ว ประเทศเวียดนาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย จะแข่งขันกับประเทศไทยได้ในตลาดสปป.ลาว สหภาพเมียนมาร์มากขึ้นหรือน้อยลงอย่างไร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3: เพื่อศึกษากรณีตัวอย่างระบบการจัดการการค้าชายแดนของอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดของไทยในจังหวัดน่านซึ่งเป็นประตูการค้าสู่กลุ่มประเทศเศรษฐกิจอาเซียน และกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนระบบเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปีพ.ศ. 2558

คำถามในการวิจัยที่ 6: ลักษณะโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมการนำเข้า - ส่งออกผลไม้สดไทยที่ผ่านการค้าชายแดนและระบบการจัดการการค้าชายแดนของอุตสาหกรรมผลไม้สดในการนำเข้า-ส่งออกระหว่างประเทศไทย สปป.ลาว และสหภาพเมียนมาร์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

คำถามในการวิจัยที่ 7: ผู้เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดของไทยที่ผ่านระบบการค้าชายแดน ทั้งของเกษตรกร ผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐ รวมไปถึงตลาดกลางผลไม้มีความพร้อมและศักยภาพในการรับมือ AEC หรือไม่ อย่างไร (มีการวางแผนหรือนโยบายรองรับอย่างไร มีความคิดเห็นถึงโอกาส อุปสรรค ปัญหาและข้อจำกัดที่จะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2558 อย่างไร)

คำถามในการวิจัยที่ 8: โซ่อุปทานของอุตสาหกรรมนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดของประเทศคู่ค้าหลักในอาเซียน ได้แก่ สหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว รวมไปถึงประเทศจีน (เฉพาะที่ผ่านเข้าไปทางสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว) มีลักษณะอย่างไร (ผู้เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานของแต่ละประเทศมีความพร้อมและศักยภาพในการรับมือ AEC หรือไม่อย่างไร รวมถึงทิศทางของนโยบายในการรับมือ AEC ของผู้เกี่ยวข้องในแต่ละประเทศเป็นอย่างไร โดยเฉพาะตลาดกลางผลไม้ของแต่ละประเทศมีศักยภาพมากน้อยระดับใดในการรองรับการค้าเสรีของ AEC รวมไปถึงแนวทางรองรับและการปรับตัวของตลาดกลางผลไม้ในแต่ละประเทศเป็นอย่างไรบ้าง)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4: เพื่อคาดการณ์ผลกระทบ (ในเชิงคุณภาพ ทั้งทางบวกและทางลบ) และแนวทางในการพัฒนาของหน่วยเศรษฐกิจในโซ่อุปทานรวมถึงจัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดสำหรับเกษตรกร ผู้ประกอบการ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดระหว่างไทย สหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558

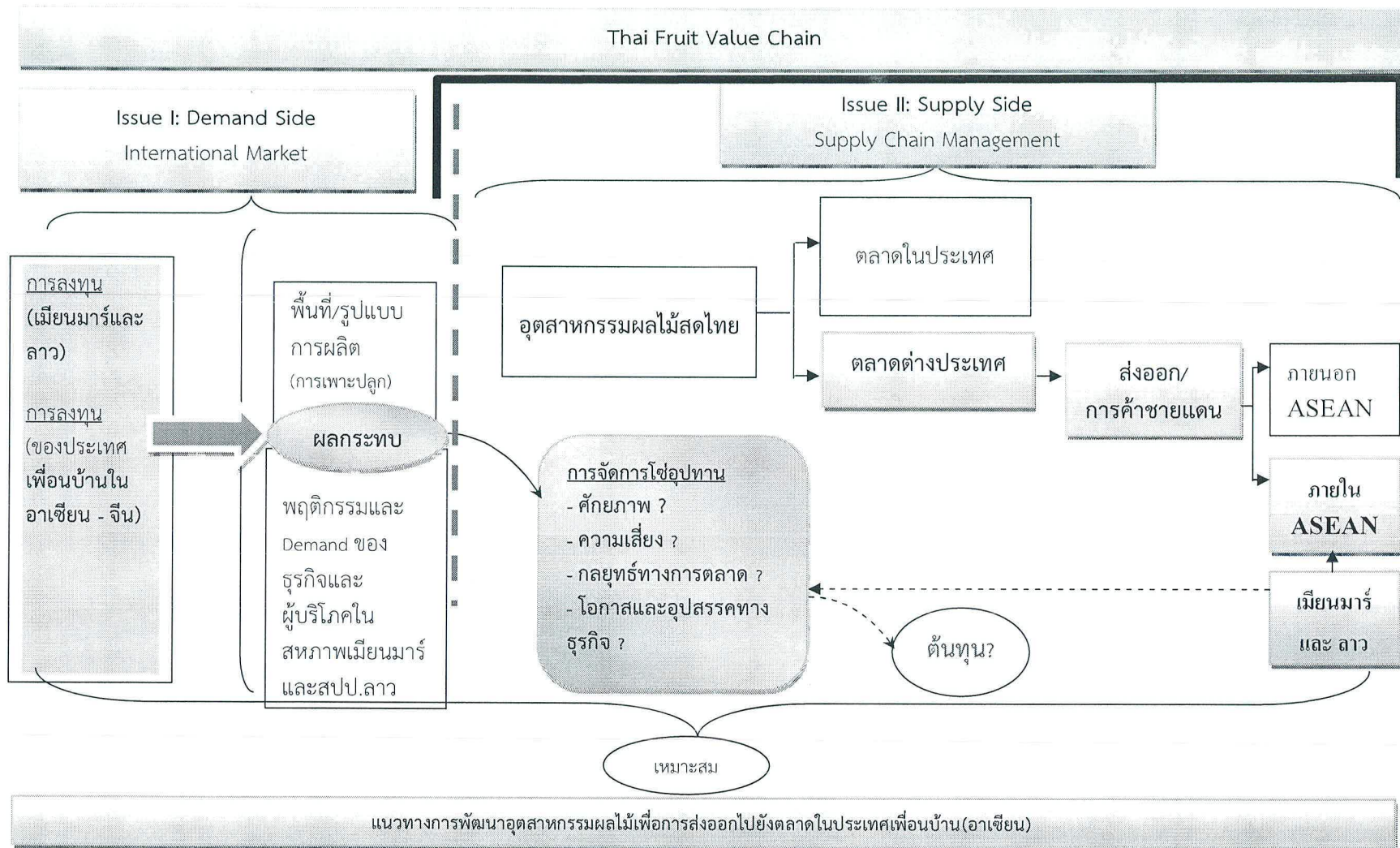
คำถามในการวิจัยที่ 9: ผลกระทบจากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ในเชิงคุณภาพ) ในปี พ.ศ. 2558 ทั้งทางบวกและทางลบ ต่อโซ่อุปทานและผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เกษตรกร ผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างไร

คำถามในการวิจัยที่ 10: แนวทางในการรองรับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบของผู้เกี่ยวข้องเป็นอย่างไร ผู้เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานควรปรับตัวอย่างไรทั้งในระยะสั้น (Short-run) และระยะยาว (Long-run) เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

คำถามในการวิจัยที่ 11: แผนพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้ของไทย เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 ควรเป็นอย่างไร (เพื่อที่จะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานสามารถปรับตัวและวางแผนการพัฒนาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อเพิ่มระดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมผลไม้นำเข้า-ส่งออกของประเทศไทย และเพื่อลดผลกระทบทางลบให้ได้น้อยที่สุด)

1.3 ขอบเขตการศึกษา

- เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม การผลิตและการตลาดผลไม้สดเพื่อการส่งออก-นำเข้าของไทยไปยังสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว รวมถึงความต้องการผลไม้ของไทยในตลาดสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว
- ศึกษาและประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการโซ่อุปทาน และโลจิสติกส์ของการนำเข้า-ส่งออกสินค้าเกษตรไทยไปยังสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว (เน้นเฉพาะทางสปป.ลาวตอนเหนือที่จะส่งสินค้าไทยไปจีน) ตลอดกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ จนถึงปลายน้ำที่ผ่านมา รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยครอบคลุมประเด็นการพัฒนาการเกษตรต่างๆ และสินค้าเกษตรที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง เช่น การวางแผนการผลิต การผลิต การควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน การบรรจุ วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว ระบบโลจิสติกส์ การตลาด จนถึง การส่งมอบสินค้า
- ศึกษาและวิเคราะห์แบบแผนและการเปลี่ยนแปลงของการบริหารจัดการโซ่อุปทานและระบบโลจิสติกส์สินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก-นำเข้าของไทยตลอดกระบวนการผลิต ตั้งแต่ต้นน้ำ จนถึงปลายน้ำอย่างครบวงจร (logistics and supply chain management) โดยเฉพาะสินค้าเป้าหมายในการปรับโครงสร้างสินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญในการศึกษาได้เลือกสินค้า 4 ชนิดเพื่อศึกษาเจาะลึก ได้แก่ *ทุเรียน มังคุด เงาะ และกล้วยไข่*
- ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการโซ่อุปทานและโลจิสติกส์สินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกที่สำคัญกับประเทศในอาเซียน โดยเฉพาะสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว เพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในอนาคต
- คาดการณ์ผลกระทบ (ในเชิงคุณภาพ ทั้งทางบวกและทางลบ) และแนวทางในการพัฒนาของหน่วยเศรษฐกิจในโซ่อุปทานรวมถึงจัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดสำหรับเกษตรกร ผู้ประกอบการ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดระหว่างไทย สหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558
- เสนอแนวทางการบริหารจัดการโซ่อุปทานและโลจิสติกส์สินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก รวมถึงเสนอแนะทางเลือกการแก้ไขปัญหาข้อจำกัด แนวทางการขยายตลาด ไปยังสหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว

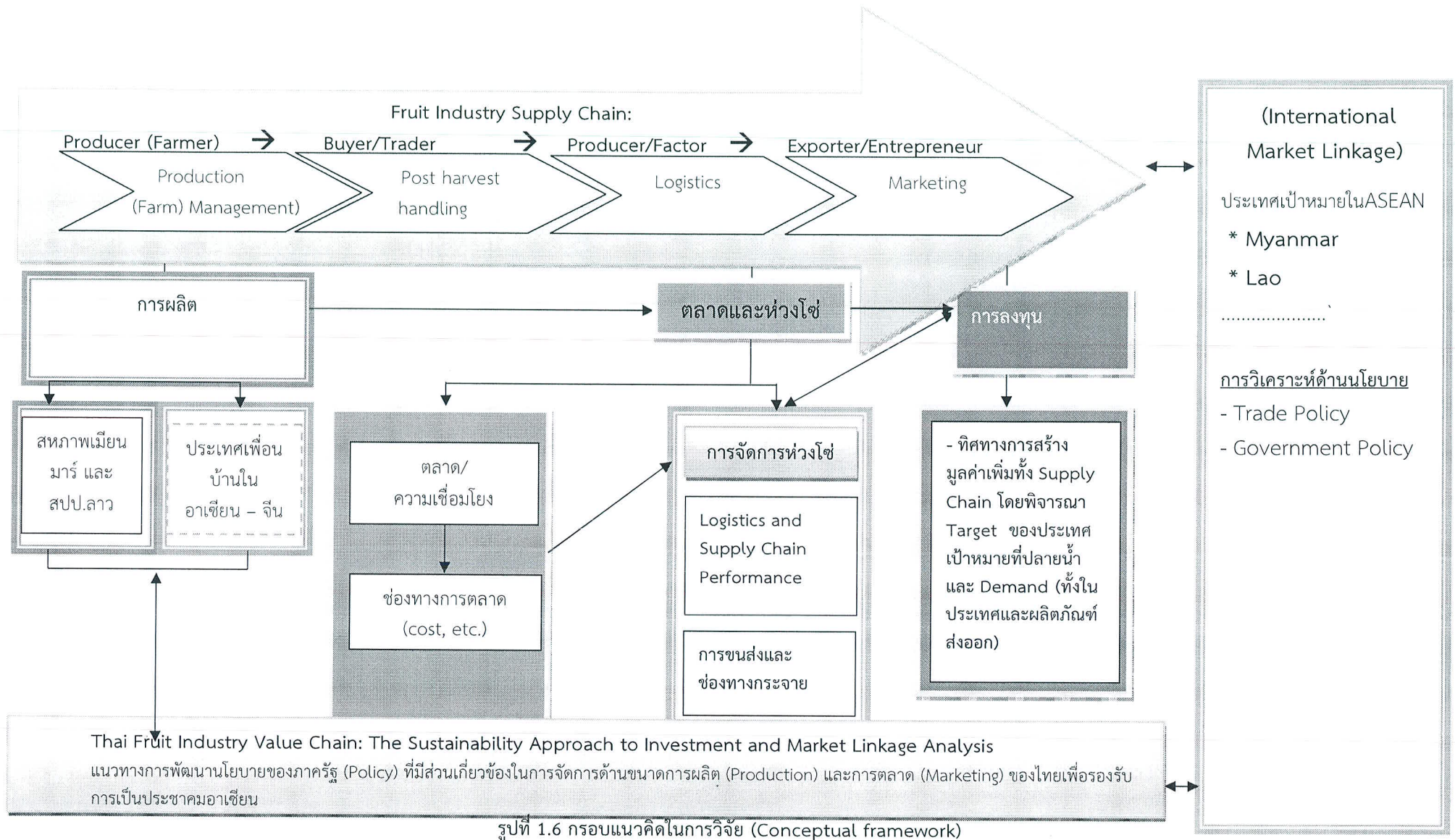
รูปที่ 1.5 แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมผลไม้เพื่อการส่งออกไปยังตลาดในประเทศเพื่อนบ้าน (อาเซียน)

1.4 วิธีการศึกษา

1.4.1 วิธีการศึกษาและวิเคราะห์

การศึกษาโอกาสและอุปสรรคของผลไม้ไทยในตลาดอาเซียน ในครั้งนี้จะทำการศึกษาในกลุ่มผลไม้สดเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ในตลาดต่างประเทศกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนที่มีความสำคัญ คือ สหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว โดยมุ่งเน้นการศึกษาเชิงพลวัตของผู้เกี่ยวข้องใน 3 ส่วนหลักของอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดได้แก่ เกษตรกร (ต้นน้ำ) ผู้ประกอบการ (กลางน้ำ) และผู้บริโภค (ปลายน้ำ) รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานไม้ผลของไทย โดยวิธีการศึกษาและวิเคราะห์ผลนั้นจะใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาโอกาสและอุปสรรคของผลไม้สดไทยในอาเซียน รวมถึงเปรียบเทียบระดับความสามารถของอุตสาหกรรมนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดของไทย และประเทศเพื่อนบ้าน คือ สหภาพเมียนมาร์และสปป.ลาว

โดยการศึกษาได้มีการแบ่งประเด็นการวิจัยที่สำคัญและมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และคำถามวิจัยไว้อย่างชัดเจน ซึ่งจะทำให้การศึกษาวินัยนั้นสามารถมองเห็นภาพได้ในเชิงลึก และมีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งสามารถแยกประเด็นการวิจัยได้ 5 ประเด็นวิจัย โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ดังแผนภาพที่ 1.6 และมีรายละเอียดขอบเขตการอย่างศึกษาดังต่อไปนี้

รูปที่ 1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual framework)

ประเด็นการวิจัย 1: ด้านตลาด ช่องทางการตลาด และการจัดการห่วงโซ่อุปทานอุตสาหกรรมผลไม้สด

เพื่อเป็นการตอบโจทย์วิจัยและบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1, 2 และ 3 ในการศึกษาตลาด/ช่องทางการตลาด และห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมนำเข้า – ส่งออกผลไม้สดของไทย ไปยังสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผู้วิจัยจึงได้แบ่งวิธีการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ก) การวิเคราะห์ระบบและประสิทธิภาพการจัดการห่วงโซ่อุปทานของผลไม้สดเพื่อการส่งออกของไทยในตลาดต่างประเทศ (ตลาดในสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว)

ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Analysis) ของอุตสาหกรรมนำเข้า-ส่งออกผลไม้ระหว่าง ไทย- สหภาพเมียนมาร์-สปป.ลาว เพื่อให้เห็นภาพในเชิงพลวัต (Dynamics) ของผู้เล่นในห่วงโซ่ โดยในการศึกษาห่วงโซ่อุปทานนั้นได้ประยุกต์การวิเคราะห์ตามแนวทางของ Kaplinsky and Morris (2000) และ Fearn et al.(2008) โดยจะทำการศึกษา

1. สภาพทั่วไปและส่วนประกอบของห่วงโซ่อุปทาน
2. ทำการสร้างแผนภาพห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Mapping)
3. วิเคราะห์การไหลทั้ง 4 ประเภทภายในห่วงโซ่อุปทาน ได้แก่ 1) การไหลของสิ่งของ-สินค้าและบริการ (Physical: Product Flow) รวมถึงระบบโลจิสติกส์ (Logistics systems) 2) การไหลของข้อมูล (Information Flow) 3) การไหลของเงินทุน (Financial Flow) และ 4) ความสัมพันธ์ (Relationship Flow) ระหว่างผู้เล่นในห่วงโซ่อุปทาน เพื่อหาแนวทางในการยกระดับความสัมพันธ์ภายในห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมผลไม้นำเข้า-ส่งออกของประเทศไทยให้มีความเป็นธรรมและยั่งยืน (Ethically and Sustainably Supply Chain) นอกจากนี้ยังจะทำการศึกษาและเปรียบเทียบระดับศักยภาพของห่วงโซ่ โดยประเด็นของการศึกษาวิเคราะห์ในด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการนำเข้า – ส่งออกผลไม้สดของไทย มีดังนี้

- เปรียบเทียบศักยภาพ (capability) ของห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรแต่ละชนิด (เน้น 4 ชนิดหลักคือ ทุเรียน มังคุด เงาะ และกล้วยไข่) ว่ามีจุดอ่อนและจุดแข็งอย่างไร
- ข้อจำกัด ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์นั้น มีปัจจัยใดที่เป็นสาเหตุทำให้ตลาดล้มเหลว (market failure) และผลกระทบที่ตามมาเมื่อเกิดความล้มเหลว
- ผู้เกี่ยวข้องได้ประโยชน์อะไร และประโยชน์ที่ได้คุ้มค่าหรือไม่ เช่น ส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้น สามารถแสวงหาตลาดเฉพาะกลุ่มอย่างไร
- ผู้บริโภค (ในตลาดสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว) มีมุมมองหรือความเชื่อมั่นในคุณภาพ มาตรฐาน และความปลอดภัยคุ้มกับราคาสินค้าหรือไม่ อย่างไร
- การจัดการห่วงโซ่อุปทานแต่ละองค์ประกอบมีประสิทธิภาพเพียงใด ปัจจัยอะไรที่จะมีช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในด้านประสิทธิภาพ ปัจจัยใดที่เป็นอุปสรรคในการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลไม้สดของไทย
- กลไกตลาดที่อยู่เบื้องหลังองค์ประกอบทั้งสามของการจัดการห่วงโซ่อุปทานมีประสิทธิภาพหรือไม่ ถ้าไม่มีประสิทธิภาพตลาดมีปัญหาอะไร
- บทบาทของภาครัฐและเอกชน นโยบายในการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก (ไปยังตลาดในอาเซียน โดยเฉพาะสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว) เป็นอย่างไร ใครเป็นผู้มีบทบาทหลักในห่วงโซ่อุปทาน อาทิ Good Agricultural in Practice (GAP) การสร้างมาตรฐานสินค้าของเอกชน และบทบาทรัฐในการรับรองคุณภาพและความปลอดภัย รวมถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของบทบาทภาคเอกชนและนโยบายของรัฐ
- ผลกระทบของนโยบายรัฐ และบทบาทเอกชนที่มีต่อศักยภาพของห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรไทยในตลาดอาเซียน (โดยเฉพาะตลาดในสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว) เช่น ผลกระทบต่อมูลค่าเพิ่มทั้งระบบ การจ้างงานและปริมาณการค้า ผลกระทบต่อผลประโยชน์และต้นทุนของผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

ข) การวิเคราะห์ศักยภาพของอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดของไทยในตลาดอาเซียน

ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันทางด้านการจัดการธุรกิจและโลจิสติกส์ อาทิ การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง (SWOT Analysis) การวิเคราะห์โซ่คุณค่า (Value Chain Analysis) และ การวิเคราะห์แบบจำลองเพชร (Diamond Model) เป็นต้น รวมถึงการศึกษามลกระทบของรูปแบบการจัดการโซ่อุปทาน บทบาทของภาครัฐศักยภาพ ที่มีต่อศักยภาพโดยรวมของห่วงโซ่อุปทานผลไม้สดเพื่อการส่งออกของไทย

และเพื่อให้เห็นภาพศักยภาพและความสามารถแข่งขันของประเทศในเชิงมหภาค (Macro-level) คณะผู้วิจัยจึงได้วางแผนทำการศึกษาและวิเคราะห์ระดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดของประเทศไทย เทียบกับสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว โดยการวิเคราะห์จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ได้มีการเผยแพร่ รวมถึงข้อมูลภาคสนามจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล (Primary Data) ในตลาดสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว เพื่อศึกษาผลจากการเปิดเสรีอาเซียน ที่ส่งผลต่อการแข่งขันกับไทยในตลาดดังกล่าว

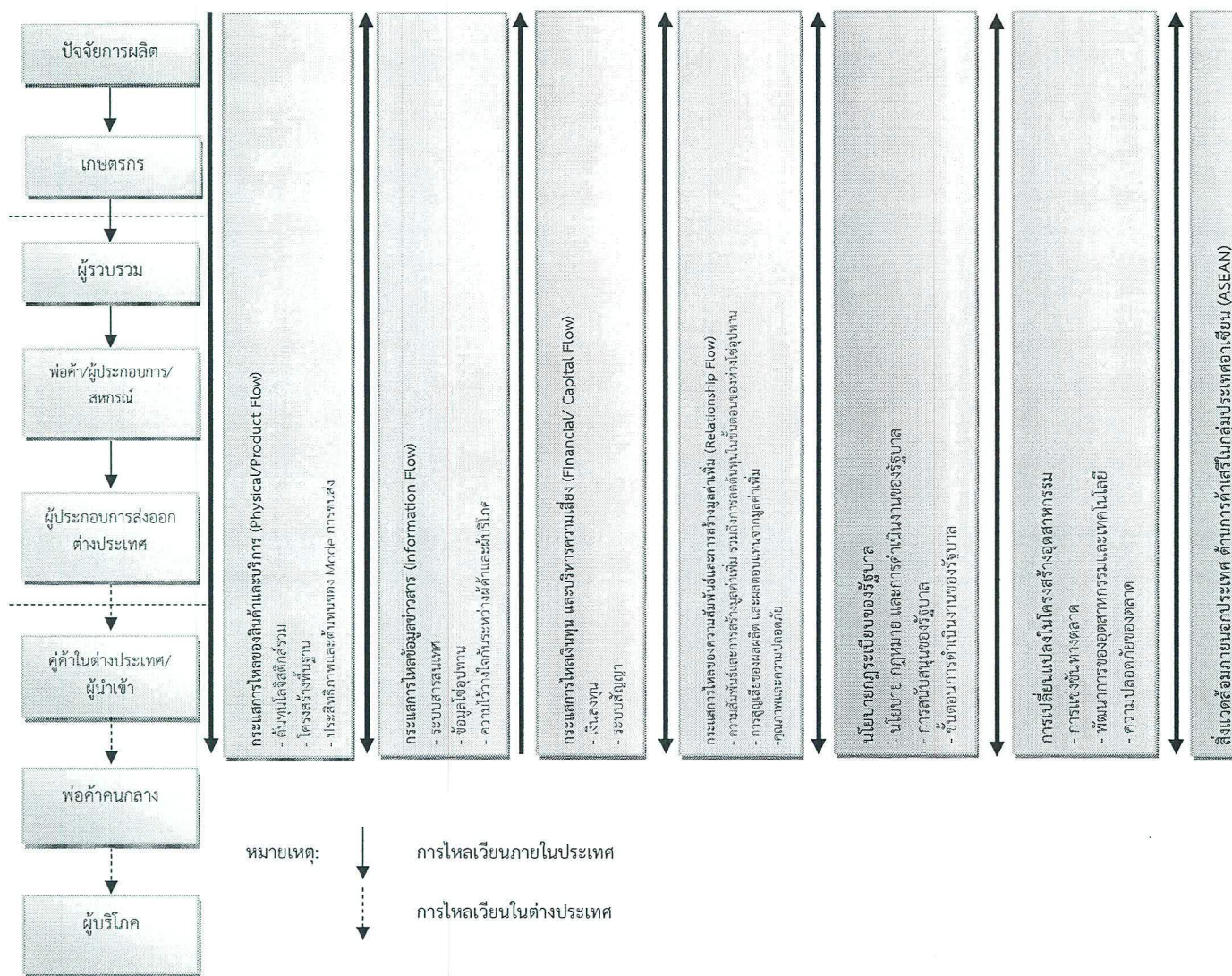
ประเด็นการวิจัย 2: ด้านการวิเคราะห์ผลกระทบของเกษตรกร และผู้เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นการตอบโจทย์วิจัยและบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 ในการวิเคราะห์และคาดการณ์ผลกระทบ (ในเชิงคุณภาพทั้งทางบวกและทางลบ) และแนวทางในการปรับตัวของผู้เล่นในโซ่อุปทานผลไม้สดเพื่อการส่งออก โดยเฉพาะ เกษตรกร เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เนื่องจากผู้เล่นในโซ่อุปทานผลไม้สดของไทยอาจจะได้รับหรือเป็นผู้สร้างปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ โดยอาจจะเกิดการขยายตัวทั้งภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมขึ้นในพื้นที่ และอาจทำให้ภาคเกษตรและอุตสาหกรรมที่มีอยู่เดิมนั้นขยายตัวหรือหดตัวลง

การวิเคราะห์ผลกระทบของเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องนั้น เป็นการวิเคราะห์โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษา เช่น การวิเคราะห์จากผลการศึกษาประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Performance) มาแปลผลและวิเคราะห์เชิงบูรณาการแบบพลวัตรตลอดโซ่อุปทาน เพื่อทำการคาดการณ์ผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่มี ต่อเกษตรกร และผู้เล่นในแต่ละโซ่อุปทาน ทั้งนี้จะนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์และสรุปผลเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการดำเนินธุรกิจการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดของไทย กับประเทศเพื่อนบ้านที่สำคัญ โดยเฉพาะสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาวต่อไป

1.4.2 สมมติฐานและคำถามเกี่ยวกับโอกาสและอุปสรรคของของผลไม้ไทยในอาเซียน: กรณีการนำเข้า-ส่งออก ระหว่างไทย สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว

โซ่อุปทานของสินค้าเกษตร ซึ่งมีองค์ประกอบหลายส่วนในโซ่อุปทาน ได้แก่ ผู้ผลิตปัจจัยการผลิตไปสู่ผู้ผลิตต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยความยาวของห่วงโซ่ของสินค้าแต่ละชนิดจะไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ผลิตในแต่ละขั้นตอนการผลิต ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานสามารถแยกได้เป็น 4 หมวดหลัก นั่นคือ กระแสการไหลของสินค้าและบริการ (Physical flow) กระแสการไหลของข้อมูลข่าวสาร (Information flow) กระแสการไหลของเงินทุนและการบริหารความเสี่ยง (Financial flow) และกระแสการไหลของความสัมพันธ์และการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Relationship flow) นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องภายนอกที่มีผลต่อโซ่อุปทานสินค้าเกษตรซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 3 หมวดดังนี้ นโยบายและระเบียบต่างๆ โครงสร้างอุตสาหกรรม และสิ่งแวดล้อมภายนอกประเทศ โดยในแต่ละหมวดจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดโซ่อุปทาน โดยมีรายละเอียดดังรูปที่ 1.7 ดังนี้

รูปที่ 1.7 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อการจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตร

ซึ่งจะพิจารณาและวิเคราะห์ถึงประเด็นต่อไปนี้

1. กระแสน้ำไหลของสินค้าและบริการ (Physical/Product Flow):
 - ต้นทุนโลจิสติกส์รวม (ต้นทุนขนส่ง ต้นทุนการเก็บสินค้าคงคลัง ต้นทุนการบริหารคำสั่งซื้อ เป็นต้น) เทียบกับมูลค่าสินค้า และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อต้นทุนโลจิสติกส์)
 - โครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์
 - ประสิทธิภาพและต้นทุนของ mode ต่างๆ ในการขนส่ง/ติดต่อ
2. กระแสน้ำไหลของข้อมูลข่าวสาร (Information Flow) :
 - ระบบสารสนเทศ
 - ข้อมูลเกี่ยวกับจัดการโซ่อุปทาน เพื่อใช้สำหรับการตัดสินใจทำธุรกิจ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้เกี่ยวข้องในโซ่อุปทาน การพัฒนามาตรฐานสินค้า และตราสินค้าของผู้เกี่ยวข้องระดับต่างๆ เพื่อใช้สื่อคุณภาพและมาตรฐานสินค้า
 - ความไว้วางใจของฝ่ายต่างๆ (trust) เช่น ลูกค้า และ ผู้บริโภคสามารถไว้วางใจเรื่องคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าได้หรือไม่ เป็นต้น

3. กระแสการไหลเงินทุน และบริหารความเสี่ยง (Financial /Capital Flow)

- เงินลงทุน
- ระบบสัญญาผูกพัน (contract farming) ทางการผลิตและการค้า เป็นอย่างไร มีปัญหาอะไร เช่น ขาดการแบ่งภาระความเสี่ยง ปัญหาต้นทุนธุรกรรมในการทำสัญญาและบังคับสัญญา เกษตรกรขาดอำนาจต่อรอง

4. กระแสการไหลของความสัมพันธ์และการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Relationship Flow) :

- ความสัมพันธ์และรูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มระหว่างผู้เล่นในโซ่อุปทาน (เป็นอย่างไร และมีการพัฒนาไปในทิศทางใด)
- การเพิ่มมูลค่าและลดต้นทุนในแต่ละขั้นตอนของโซ่อุปทาน (เกิดจากปัจจัยใด มีอะไรที่เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มมูลค่าและการผลิต/จำหน่ายผลไม้สดของไทย อาทิ ความรู้ความเข้าใจ(ทัศนคติ) เวลา และเงินทุน เพื่อพัฒนาและสร้างระบบการผลิต/การแปรรูปที่มีมาตรฐานและปลอดภัย เช่น GAP GMP การใช้ระบบตรวจสอบย้อนกลับ เป็นต้น)
- ความสูญเสียของผลผลิตในห่วงโซ่อุปทานแต่ละขั้นตอน
- การแบ่งผลตอบแทนจากมูลค่าเพิ่ม (คุ้มกับการลงทุนหรือไม่ โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย)
- คุณภาพและปลอดภัย (ในราคาที่เหมาะสมต้นทุนหรือไม่)

5. นโยบายกฎระเบียบของรัฐ

- นโยบาย กฎหมาย และการดำเนินงานตามนโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมการส่งออกสินค้าเกษตรไทย (ผลไม้)
- การอุดหนุนและสนับสนุนของภาครัฐ
- กระบวนการและขั้นตอนดำเนินงานของรัฐ

6. การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอุตสาหกรรม เช่น

- ตลาดมีการแข่งขันหรือผูกขาดหรือไม่ อย่างไร : คู่แข่งรายใหม่เข้าสู่ตลาดได้หรือไม่ (ประเทศใดในอาเซียน มีศักยภาพที่จะเป็นคู่แข่ง)
- พัฒนาการของอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาด้านโซ่อุปทานหรือไม่อย่างไร
- ตลาดมีผู้แทน ที่ทำหน้าที่สำคัญบางอย่างเกี่ยวกับการตลาด รวมถึงหน้าที่เกี่ยวกับการรับรองมาตรฐานและความปลอดภัยของสินค้าหรือไม่อย่างไร

7. สิ่งแวดล้อมภายนอกประเทศ ด้านการค้าเสรีในกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN)

- ข้อตกลงการค้าเสรี การกีดกันการค้า (NTBs) และมาตรการด้านสุขอนามัยพืชและสัตว์

1.4.3. วิธีการสำรวจและเก็บข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงโอกาสและอุปสรรค รวมถึงแนวทางการพัฒนาโซ่อุปทานผลไม้ของประเทศไทยในอาเซียน กรณีการนำเข้า-ส่งออกระหว่างไทย สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว ซึ่งเป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นหาข้อค้นพบหรือรวบรวมข้อเท็จจริงและสารสนเทศ (Fact Finding and Information Gathering) ร่วมกับการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน ดังนั้นข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจึงถูกรวบรวมมาจาก 2 แหล่งคือ

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลและสถิติจากเอกสารที่มีการเผยแพร่ของหน่วยงานราชการที่สำคัญของไทย เช่น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมศุลกากร กรมการค้าต่างประเทศ สำนักงานส่งเสริมการค้าไทย กรมวิชาการเกษตร และสำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นต้น รวมถึงหน่วยงานราชการที่สำคัญของสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว เช่น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (Bureau of Agricultural Statistic) กระทรวงเกษตร (Depart of Agriculture) สำนักมาตรฐานสินค้า

(Bureau of Product Standard) กรมการค้าและอุตสาหกรรม (Department of Trade and Industry) และ คณะกรรมการภาษี (Tariff Commission) เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Literature Review) วารสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือพิมพ์ หรือเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

เป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกต (Observation) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับโซุ่ปทานผลไม้สดเพื่อการส่งออกกระหว่างไทยกับสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว

1.4.4. ระเบียบวิธีดำเนินงานวิจัย

การระเบียบวิธีดำเนินงานวิจัยในแต่ละวัตถุประสงค์ของการศึกษามีดังนี้

1.4.4.1. การศึกษาสถานการณ์การผลิต การค้าผลไม้ระหว่างไทยกับสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว

การศึกษาในหัวข้อนี้จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการค้าระหว่างไทยกับสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว ทั้ง การค้ารวม และเฉพาะการค้าผลไม้สดภายใต้ขอบเขตพิกัดศุลกากรระบบฮาร์โมนิซด์ 08

- ในกรณีของข้อมูลการส่งออกและนำเข้าผลไม้ไทยกับสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว อาศัยฐานข้อมูลจาก กรมศุลกากร และกระทรวงพาณิชย์ของประเทศไทยเป็นหลัก และได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลโดยการตรวจสอบซ้ำ กับฐานข้อมูลจากสำนักงานสถิติการเกษตรของสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว และฐานข้อมูล Global Trade Atlas

- ในกรณีของการค้าผลไม้ของสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาวกับประเทศต่างๆ จะอาศัยฐานข้อมูลจาก Global Trade Atlas และสำนักงานสถิติการเกษตรของสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาวเป็นหลัก

- ในด้านสถานการณ์การผลิตและบริโภคผลไม้สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาวโดยเฉพาะไม้ผลเศรษฐกิจ จะ อาศัยข้อมูลจากสำนักงานสถิติการเกษตร ร่วมกับการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) การสังเกต (Observation) และการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว

1.4.4.2. การศึกษาห่วงโซุ่ปทานและพฤติกรรมผู้บริโภคในสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว

โดยการทำการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) การสังเกต (Observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview)

1. การสังเกต (Observation)

ในขั้นตอนและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นตอนห่วงโซุ่ปทานของการส่งออกผลไม้สดของไทย (เน้น ทุเรียน มังคุด เงาะ และกล้วยไข่) ไปยังผู้บริโภคปลายทางในสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาวนั้น ผู้วิจัยได้มีการลงพื้นที่ศึกษาในสถานที่จริง เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมทั้งในกิจกรรมในห่วงโซ่ที่เกิขึ้นในไทยกับสหภาพเมียนมาร์ และ สปป.ลาว เพื่อทำการสังเกตขั้นตอนการดำเนินงานของผู้มีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมตลอดห่วงโซุ่ปทานการส่งออก การสังเกตจะทำให้ผู้วิจัยสามารถมองภาพรวมของกิจกรรม และกระบวนการทำงานในสถานที่นั้นได้อย่างชัดเจน

โดยมีขั้นตอนการสำรวจคือ ผู้วิจัยจะทำการสังเกตในกระบวนการทำงานและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการ การจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน เน้นในส่วนของกระบวนการผลิต การรวบรวม การขนส่ง และการกระจายสินค้าตลอด ห่วงโซุ่ปทาน โดยแต่ละหน่วยของห่วงโซุ่ปทานที่เข้าไปสำรวจจะมีการบรรยายจากเจ้าหน้าที่ หรือผู้ประกอบการ ซึ่งวิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะทำการบันทึกเสียงในการบรรยาย ประกอบกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตของผู้วิจัยพร้อมกับ

การสำรวจใหม่ในแต่ละขั้นตอน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาเปรียบเทียบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ข้อมูลสอดคล้องและชัดเจนมากขึ้น

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากทั้งผู้ประกอบการและสัมภาษณ์พนักงานในระดับปฏิบัติการร่วมกับการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured question) โดยผู้วิจัยจะทำการกำหนดคำถามพื้นฐานที่ต้องการถามไว้ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดที่ต้องการศึกษาในบริบทของแต่ละห่วงโซ่ โดยคำถามส่วนใหญ่จะเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถตอบคำถามได้อย่างเสรี ซึ่งคำตอบที่ได้จะเป็นรายละเอียด เรื่องราวต่างๆ รวมไปถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่แต่ละห่วงโซ่ประสบอยู่ โดยจะมีการเก็บข้อมูล โดยการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ และการจดบันทึกสัมภาษณ์

ในการตรวจสอบข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา ก่อนการวิเคราะห์จะได้รับการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) ซึ่งวิธีการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีนี้จะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนกันหรือไม่ โดยเริ่มต้นจาก การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเก่า เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน จากนั้นใช้การสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกับศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสารหรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและดูว่ามีความสมเหตุสมผลหรือไม่ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุปตามการวิเคราะห์แบบอุปนัยโดยการตีความข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่เป็นร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นำเสนอแผนภาพโซ่อุปทานของการส่งออกผลไม้สดของไทยในตลาดสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว

สำหรับตัวอย่างที่ศึกษาโซ่อุปทานที่ประกอบไปด้วย เกษตรและกลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการล้ง ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า พ่อค้าปลีก พ่อค้าส่ง และผู้บริโภค โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ร่วมกับการสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอลหรือแบบลูกโซ่ (Snow Ball or Chain Sampling) สำหรับการศึกษาเข้านั้น เนื่องจากมีมูลค่าการนำเข้าลดลงจนในที่สุดไม่มีการนำเข้าตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2555 จนถึงเดือนเมษายน 2556 ซึ่งเป็นเดือนที่จัดทำรายงาน จึงเป็นการนำเสนอในรูปแบบของสถานการณ์การนำเข้าจากสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว

1.4.4.3. การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค การคาดการณ์ผลกระทบที่เกิดขึ้น และการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค การคาดการณ์ผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมถึงการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จะอาศัยเครื่องมือ การวางแผนกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการ อันได้แก่ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) TOWS Metrics จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อประชุมระดมสมองจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานส่งออกผลไม้สดของไทยไปยังตลาดสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูลหัตถภูมิและปฐภูมิที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล จากการสังเกตและสัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละกิจกรรมของโซ่อุปทานการส่งออกผลไม้สดของไทยในเบื้องต้น จากนั้นผู้วิจัยจะดำเนินการสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่กำหนดไว้แล้ว โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางสนทนาอย่าง กว้างขวางอย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยมีผู้เข้าร่วมในแต่ละกลุ่มประมาณ 15-20 คน ซึ่งเลือกมาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้ ทั้งนี้การสนทนากลุ่มจะดำเนินการในผลไม้ 4 ชนิดได้แก่ พุเรียน เงาะ มังคุด และกล้วยไข่ ในจังหวัดต่างๆ ได้แก่ จันทบุรี ระยอง กรุงเทพฯ โดยผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มประกอบไปด้วย เกษตรกร ผู้รวบรวมผลผลิต ล้ง โรงงานแปรรูป และผู้ส่งออก รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐเช่น เกษตรจังหวัดและพาณิชย์จังหวัด เป็นต้น

ผลที่ได้จาก การจัดระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะทำให้ทราบถึงผลกระทบ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของผลไม้แต่ละชนิดที่เป็นอยู่และคาดว่าจะเกิดขึ้นภายใต้การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนปี 2558 ระหว่าง

ประเทศไทยกับสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว รวมไปถึงผลกระทบจากคู่แข่งชั้นทางการค้าจากประเทศในกลุ่มอาเซียนใหม่ที่อาจมีผลต่อการส่งออกผลไม้ไทยไปยังสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาวจากนั้นนำผลการศึกษาที่ได้มาดำเนินการสร้างกลยุทธ์โดยใช้ TOWS Metrics เพื่อสร้างกลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์แก้ไข กลยุทธ์ป้องกัน และกลยุทธ์เชิงรับต่อไป

ตารางที่ 1.3 ตารางสรุปประเด็นวิจัย เครื่องมือที่ใช้และประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

ประเด็นการวิจัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ประโยชน์ที่ได้
1. ตลาดและโซ่อุปทาน (Market, Supply Chain System)	-Supply Chain Management Analysis * Product Flow * Information Flow * Financial/Capital Flow * Relationship Flow	-การพัฒนาตลาด ช่องทางการตลาด และห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมการนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดของประเทศไทยและประเทศอาเซียนที่เป็นคู่ค้าหลักได้แก่สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว	ภาครัฐ และเอกชน รวมถึงเกษตรกร สามารถทราบถึงโอกาสและอุปสรรคของอุตสาหกรรมนำเข้า-ส่งออกผลไม้สดของไทย ในตลาดอาเซียน และสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาตลาด/ช่องทางการตลาด ห่วงโซ่และการลงทุนของอุตสาหกรรมนำเข้า-ส่งออกผลไม้ของไทยเพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
- การแข่งขัน (Competitiveness Analysis)	- SWOT Analysis - Value Chain Analysis - Diamond Model	-ระดับความสามารถหรือศักยภาพในการแข่งขัน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคของอุตสาหกรรมผลไม้ไทยในตลาดอาเซียน	ภาครัฐสามารถระบุระดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการนำเข้าส่งออกผลไม้ของประเทศ โอกาสและอุปสรรคในการนำเข้าส่งออกในอุตสาหกรรมผลไม้ไทยและทิศทางการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งสำคัญ
2.มาตรการและระเบียบทางการค้า (Regulations)	- International regulations and Trade Agreements	- ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในการนำเข้า-ส่งออกผลไม้ของไทยไปยังสหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว	ภาครัฐและเอกชนสามารถใช้ประโยชน์และทราบถึงข้อได้เปรียบเสียเปรียบด้านกฎระเบียบข้อบังคับ และมาตรการทางการค้า ที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า-ส่งออกผลไม้จากความตกลงระหว่างประเทศ
3. ผลกระทบ (Effects Analysis)	การวิเคราะห์ประสิทธิภาพโซ่อุปทาน (Supply Chain Performance Analysis)	- ผลกระทบที่จะเกิดกับแต่ละหน่วยเศรษฐกิจในห่วงโซ่อุปทานจากระดับความสามารถในการแข่งขันของห่วงโซ่อุปทานอุตสาหกรรมผลไม้ของไทย สู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน	ภาครัฐและเอกชนสามารถนำข้อมูลวิจัยที่ได้ไปเป็นข้อมูลในการผลักดันให้เกิดการนำกลไกการจัดกาห่วงโซ่อุปทานและการพัฒนาตลาด รวมถึงการคาดการณ์ผลกระทบ(ทั้งทางบวกและทางลบ)แลแนวทางในการพัฒนาของเกษตรกรผู้ประกอบการ รวมถึงจัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมการนำเข้าส่งออกผลไม้สำหรับเกษตรกร ผู้ประกอบการ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน